

Dr Patryk Wasiak

Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla

Polskiej Akademii Nauk

<https://orcid.org/0000-0002-2152-6023>

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Patryk Wasiak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- 2003: Magister socjologii, Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski. Praca magisterska pod kierunkiem prof. Aldony Jawłowskiej.
- 2006: Magister historii sztuki, Instytut Historii Sztuki, Uniwersytet Warszawski. Praca magisterska pod kierunkiem prof. Wiesława Juszcza.
- 2010: Doktor kulturoznawstwa, Instytut Kultury i Komunikowania, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej. Praca doktorska pod kier. prof. Włodzimierza Borodzieja: „Kontakty kulturalne pomiędzy Polską a Węgrami, Czechosłowacją i NRD w latach 1970-1989 na przykładzie artystów plastyków.”

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

- 1 październik 2013 - 30 wrzesień 2016. Instytut Kulturoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski, adiunkt. Zatrudnienie w ramach grantu NCN FUGA 2013/08/S/HS2/00267 (kierownik).
- 30 wrzesień 2017 - 30 czerwiec 2020. Instytut Historii PAN, adiunkt. Zatrudnienie w ramach grantu NCN SONATA 2016/23/D/HS3/03199 (kierownik).
- Od 1 kwietnia 2021. Instytut Historii PAN, adiunkt. Zatrudnienie w ramach grantu NCN OPUS 2020/37/B/HS3/03610 (kierownik).

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

Moim największym do tej pory osiągnięciem naukowym jest monografia *Technological Innovation, Modernity and Electric Goods in Late State Socialist Poland*, Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books, 2024, w której mój udział wynosi 100 proc. Publikacja ta jest rezultatem finałowym grantu Narodowego Centrum Nauki SONATA „Nowoczesność, jakość i estetyka" wyposażenia gospodarstw domowych. Wpisywanie ideologii w artefakty kultury materialnej w socjalistycznej Polsce (1970-1989),” 2016/23/D/HS3/03199.

Moja monografia poświęcona jest analizie projektu modernizacji technologicznej i społecznej w PRL w oparciu o badania przemian na rynku technologii domowych, czyli grup sprzętu AGD i RTV. Temat książki jest wynikiem moich zainteresowań badawczych w zakresie kulturowych, społecznych i ekonomicznych kontekstów, w jakich funkcjonowały technologie domowe w okresie końca zimnej wojny oraz przemian ustrojowych związanych z rokiem 1989, zarówno w Polsce jak i w Europie. W ramach wcześniejszego projektu badawczego NCN FUGA „Stawanie się obywatelami Europy, 'bycie nowoczesnym' i praktyki konsumpcji. Materialne wyposażenie gospodarstwa domowego a przemiany systemu wartości i stylów życia Polaków na przestrzeni lat 1989-2010,” 2013/08/S/HS2/00267 podejmowałem kwestię zmian rynku technologii domowych związanych z wprowadzeniem w Polsce nowego ładu ekonomicznego opartego o gospodarkę wolnorynkową. W ramach projektu SONATA kontynuowałem badania w obszarze technologii domowych, który ze względu na wagę ekonomiczną i społeczną jaką przywiązywali do niego aktorzy społeczni, pozwala na przeprowadzenie analizy szeregu zjawisk związanych z procesami modernizacji PRL w latach 1970-1989 oraz wyobrażeniami społecznymi związanymi z innowacjami technologicznymi. Ponieważ oba projekty FUGA i SONATA realizowane przeze mnie po doktoracie tworzą wspólną całość tematyczną, poniżej odnoszę się do osiągnięć będących rezultatami obu projektów.

W zakresie metod badawczych książka wykorzystuje wybrane narzędzia z zakresu Science, Technology and Society (STS), consumer culture studies oraz design studies. Kluczowym narzędziem wykorzystanym do tworzenia ram interpretacyjnych monografii była koncepcja wyobrażeń socjotechnicznych (sociotechnical imaginary) Sheili Jasanoff. Koncepcja ta jest szerzej

omówiona w tomie *Dreamscapes of Modernity. Sociotechnical Imaginaries and the Fabrication of Power*, red. S. Jasanoff i S. Kim, University of Chicago Press, 2015. Narzędzie to jest szeroko stosowane w STS i służy do wyjaśnienia, w jaki sposób wyobrażenia dotyczące przewidywanych rezultatów zmiany technologicznej są strukturyzowane w oparciu o pożądany model zmiany społecznej i przyszłego ładu ekonomicznego oraz społecznego.

Drugim narzędziem były opracowanie Johna Lawa (Law, J., *Aircraft Stories. Decentering the Object in Technoscience*, Duke University Press, 2002), który analizował projekt innowacji technologicznej w kategoriach performatywnych. Law odszedł od tradycyjnego modelu badania procesu wdrażania innowacji technologicznej, w którym badacze skupiali się na materialnym artefakcie technologicznym jako wyniku negocjacji pomiędzy uczestnikami procesu innowacji. Zamiast tego Law skupił się na badaniu tego jak aktorzy społeczni zaangażowani w tworzenie danego projektu technologicznego „odgrywali” projekt za pomocą specyfikacji technicznych, rysunków i wizualizacji oraz publicznych prezentacji pozytywnego wpływu danego projektu technologicznego. Law dostarcza narzędzi do dekonstrukcji samego terminu „projekt” jako wyniku interakcji pomiędzy grupami interesu, które dysponują różnego typu narzędziami do manifestowania swojej sprawczości i wpływu na innych aktorów dzięki „odgrywaniu” swoich ról. Manifestacja sprawczości może być dokonywana nie tylko poprzez uczestnictwo w formalnych strukturach zależności, ale też poprzez prezentację wyobrażeń dotyczących funkcjonalności danej technologii i jej wpływu na sferę polityczną, gospodarkę i społeczeństwo. Jak pokażę poniżej, narzędzia te są adekwatne do przeprowadzenia analizy procesu innowacji technologicznej w warunkach realnie istniejącego socjalizmu.

Założenia metodologiczne książki oraz szerzej projektów FUGA i SONATA były tworzone w oparciu o mój wcześniejszy udział w projekcie „Inventing Europe. A Transnational History of European Integration” European Science Foundation EUROSORES (2010-2012) oraz w powiązanej z nim sieci badawczej Tensions of Europe. Technology and the Making of Europe. Projekt „Inventing Europe” miał na celu zbadanie powiązań pomiędzy rozwojem technologicznym i przemianami kultury konsumpcji w Europie w XX wieku. Moi mentorzy w projekcie „Inventing Europe:” prof. Ruth Oldenziel (Eindhoven University of Technology), prof. Johan Schot (Utrecht University) i prof. Mikael Hård (Technische Universität Darmstadt) są autorami kluczowych opracowań na temat powiązań pomiędzy innowacją technologiczną i kulturami konsumpcji a także

prac metodologicznych proponujących łączenie metod badawczych STS i consumer culture studies.

Moja monografia jest również osadzona w najnowszej literaturze przedmiotu z zakresu kulturowej historii bloku socjalistycznego, w szczególności obszarów kultury konsumpcji oraz kultury materialnej. W pracy odnoszę wyniki moich badań do opracowań takich autorów jak Paul R. Josephson, Brian Porter-Szűcs, Serguei Oushakine, Patrick Hyder Patterson, Krisztina Fehérváry, Susan E. Reid, Raymond G. Stokes i Cristofer Scarboro.

Projekt socjalistyczny realizowany w ZSRR po 1917 roku oraz w Europie Środkowej po II Wojnie Światowej jest przykładem instytucjonalnego projektu budowy projektu nowoczesności ekonomicznej, społecznej i technologicznej. Analiza źródeł postulatywnych: tekstów o charakterze ideologicznym, publicznych wypowiedzi oraz publikacji eksperckich mających stanowić intelektualne zaplecze projektu, pozwala na zrozumienie kulturowej logiki tego projektu. Postęp technologiczny był kluczowym elementem projektu ideologicznego zakładającego przekształcenie „zacofanych” struktur opartych o niepożądaną łąd polityczny, ekonomiczny i społeczny w „nowoczesne” struktury oparte na zasadach racjonalności, wydajności i równości społecznej. Socjalizm oparty na centralnie sterowanym systemie gospodarczym miał zapewnić właściwą alokację środków, dzięki której beneficjentem postępu technologicznego mogła być zarówno cała gospodarka jak i całe społeczeństwo.

Jednym z kluczowych elementów konstytutywnych projektu socjalistycznego było stworzenie warunków do rozwoju „alternatywnej nowoczesności” w opozycji do nowoczesności powstającej w warunkach kapitalizmu. Odwołując się do języka propagandy, warunki ekonomiczne kapitalizmu determinowały wykorzystanie postępu technologicznego wyłącznie w celu osiągnięcia zysku finansowego oraz reafirmacji nierówności społecznych. Według narracji propagandowych, jak i publikacji z zakresu nauk ekonomicznych z okresu PRL, na Zachodzie rozwój technologiczny miał służyć przede wszystkim osiągnięciu zysku przez znajdujące się w rękach prywatnych korporacje będące właścicielami środków produkcji. Korporacje te realizowały swoje cele maksymalizacji zysku w sytuacji istnienia konfliktu interesów pomiędzy producentami i konsumentami produktów technologicznych w warunkach gry o sumie zerowej.

Projekt socjalistycznej nowoczesności miał zapewnić przejście do wyobrażonego stanu nowoczesności technologicznej i społecznej dla wszystkich podmiotów gospodarki

uspołecznionej i całego bezklasowego społeczeństwa socjalistycznego. Analiza dyskursu publicznych wypowiedzi nie tylko w PRL, ale też w innych krajach socjalistycznych pokazuje kluczową rolę deklaracji o podporządkowaniu postępu technologicznego „postępowi społecznemu” i wspólnocie interesów wszystkich uczestników projektu modernizacji. Dzięki temu projektowi realizowanemu pod kontrolą państwa wszyscy jego uczestnicy mogą zrealizować wspólne niewykluczające się cele. Ten wyobrażony model wspólnoty celów instytucji państwowych, producentów i konsumentów technologii można określić jako uczestnictwo w grze o sumie niezerowej. Odnosząc się do języka, którym grupy interesu w PRL definiowały projekt nowoczesności, postęp technologiczny miał jednocześnie służyć realizacji interesów państwa, podmiotów gospodarki uspołecznionej oraz obywateli definiowanych jako konsumenci.

Tematem przewodnim mojej monografii jest pokazanie, jak w określonych warunkach polskiego socjalizmu lat 70. i 80. wyglądały w praktyce próby realizacji projektu postępu technologicznego podporządkowanego postępowi społecznemu. Obszar technologii domowych pozwala w szczególności uchwycić powiązanie pomiędzy procesami wprowadzania w życie innowacji technologicznych i przemianami kultury konsumpcji. W monografii analizuję relacje pomiędzy realizowanymi przez struktury państwowe i producentów sprzętu projektami modernizacji technologicznej i koncepcjami rozwoju społecznego oraz wprowadzaniem w życie „polityki konsumpcji” po roku 1970. Moja analiza dotyczy zarówno skali makro, np. wprowadzenia w życie projektu elektronizacji gospodarki narodowej, ale też skali mikro, np. modernizacji procesów produkcji w określonym przedsiębiorstwie, wzrostu zapotrzebowania na nowe typy produktów oraz krytyki określonych praktyk producentów.

Istnieje obszerna literatura poświęcona procesom industrializacji w warunkach socjalizmu. W przestrzeni publicznej krajów socjalistycznych sukcesy industrializacji były odgrywane poprzez prezentację powstających zakładów przemysłu ciężkiego, tabeli i wykresów demonstrujących ciągły wzrost produkcji stali, maszyn i urządzeń zaliczanych do tego przemysłu oraz postaci robotników takich jak górnicy, hutnicy i stoczniowcy. Jednak bardzo niewiele literatury na temat historii bloku socjalistycznego podejmuje kwestię wpływu zmiany związanej z trzecią rewolucją przemysłową, procesów przekształceń gospodarki i społeczeństwa w warunkach globalnej zmiany w kierunku modelu gospodarki postindustrialnej, a także procesów globalizacji. W warunkach trzeciej rewolucji przemysłowej dane dotyczące ilości wyprodukowanej stali oraz produkcji przemysłu ciężkiego przestały być wyznacznikiem nowoczesności. Zamiast tego

symbolem postępu i rozwoju gospodarczego stały się technologie elektroniczne i masowa produkcja tranzystorów oraz układów scalonych. Zdolność gospodarki do przeprowadzenia badań i rozwoju oraz wprowadzenia masowej skali produkcji technologii elektronicznych stała się jednym z wyznaczników przynależności do tzw. krajów rozwiniętych.

W popularnej wyobraźni jednym z symboli epoki Gierka są słynne zagraniczne kredyty, które przyczyniły się do późniejszego kryzysu gospodarczego. W książce omawiam w jaki sposób kredyty i finansowany w ten sposób zakup licencji na produkcję technologii zagranicznych były związane z reformami mającymi na celu włączenie polskich producentów produktów technologicznych w międzynarodową wymianę handlową lat 70. i 80. Obecnie powstawanie mechanizmów tej wymiany w omawianym przeze mnie okresie jest określane jako kluczowy element procesu globalizacji. Omawiam także wpływ tych reform na kulturę konsumpcji, w szczególności presję na tworzenie nowych produktów, które odpowiadałyby produktom dostępnym dla konsumentów w krajach zachodnich.

Założeniem mojej monografii było pokazanie projektu socjalistycznej nowoczesności nie jako centralnie sterowanego projektu ekonomicznego, ale jako rezultatu działań szeregu grup interesu i interakcji pomiędzy nimi. Interakcje te obejmowały zarówno formy współpracy jak i rywalizacji w warunkach konfliktu interesów. Jako socjolog z wykształcenia skupiam się na pokazaniu działań tych grup w perspektywie problemu structure/agency. Pokazuję jednocześnie w jaki sposób grupy te funkcjonowały w strukturach władzy i zależności systemu polityczno-ekonomicznego, a także w jaki sposób mogły manifestować swoją sprawczość.

Jak argumentuję, postęp techniczny i pożądany wzrost ilości i jakości produkcji technologii domowych były definiowane jako procesy mające mieć pozytywny wpływ na polskich obywateli zdefiniowanych jako konsumenci. W książce najpierw wskazuję kluczowe grupy interesu, a następnie omawiam ich tożsamość, pozycję w relacjach władzy oraz dostępne im sposoby manifestowania sprawczości i realizowania swoich celów. Omawiając kulturową logikę socjalizmu pokazuję kontekst w jakim w omawianym tu okresie funkcjonowały instytucje państwowe, producenci sprzętu, zjednoczenia UNITRA i PREDOM, oraz grupy, które definiuję jako „intermediary actors,” takie jak Komitet Gospodarstwa Domowego (KGD), Federacja Konsumentów (FK) i szereg instytucji badawczych i eksperckich, a także konsumenci. Odwołując się od koncepcji Franka Trentmanna z pracy *The Making of the Consumer: Knowledge, Power and*

Identity in the Modern World, skupiam się na pokazaniu, jak wspomniane grupy interesu definiowały postać „konsumenta” i budowały swoją tożsamość jako aktorzy działający na rzecz dobra konsumenta. Sama postać konsumenta oraz kategoria „dobro konsumenta” wpisana w dyskurs postępu technologicznego i społecznego była od lat 70. jedną z kluczowych figur retorycznych używanych przez grupy interesu do definiowania swoich ról i umacniania pozycji w relacji z innymi grupami.

W Rozdziale 1 omawiam jak postęp technologiczny i społeczny był „odgrywany” w przestrzeni publicznej poprzez komunikację sukcesów producentów sprzętu w ramach prezentacji nowych technologii na targach, wystawach sprzętu oraz w mediach, a także poprzez praktyki „socjalistycznej reklamy.” Następnie omawiam najważniejsze grupy interesu. Pierwszą grupą jest lobby elektroniczne, czyli środowiska inżynierów reprezentujących przemysł elektroniczny oraz instytucje badawcze zajmujące się wdrażaniem postępu technicznego. Następnie omawiam KGD, organizację ekspercką budującą swoją pozycję w oparciu o edukację konsumentów i próbującą wpływać na profil produkcji wyposażenia gospodarstw domowych. Następnie charakteryzuję FK, wyjątkową w skali całego bloku socjalistycznego organizację, która stworzyła w latach 80. aktywne lobby konsumenckie. Technologie domowe były grupą produktów, do których FK regularnie odwoływała się w swojej działalności otwarcie krytykując producentów, ale też współpracując z nimi w tworzeniu systemu testów konsumenckich. Poza brakiem towarów w sklepach, drugim kluczowym tematem podejmowanym przez FK była niska jakość produktów. FK otwarcie prezentowała też w sposób krytyczny praktyki producentów, np. tworzenie nowych produktów wyłącznie na eksport lub w celu uzyskania rządowej premii za innowacyjność, oraz niewydolność systemu kontroli jakości produktów technologicznych zagrażających bezpieczeństwu konsumentów.

Kluczowymi terminami organizującymi projekt „polityki konsumpcji” epoki Gierka była „poprawa nowoczesności” i „poprawa jakości produkcji” dóbr konsumpcyjnych. W Rozdziałach 2 i 3 dekonstruuje te terminy i pokazuję jak rynek technologii domowych pozwala zrozumieć szersze zjawiska związane z przemianami kultury konsumpcji w PRL oraz projektu modernizacji społecznej.

Rozdział 2 poświęcony jest negocjowaniu i redefiniowaniu terminu „nowoczesność” przez opisane w Rozdziale 1 grupy interesu. Rozdział 2 opisuje wpływ jaki miała powojenna „rewolucja

naukowo-techniczna” na wyobrażenia na temat planowania rozwoju kraju, gospodarki i społeczeństwa w warunkach socjalizmu. W rozdziale wskazuję na rolę koncepcji bezustannego „wyścigu technologicznego,” który zdefiniował sposób myślenia o przyszłości we współczesnym świecie. Pomimo istotnej roli, jaką koncepcja rewolucji naukowo-technicznej odegrała w tworzeniu pozycji środowisk określanymi jako „technokraci,” mających wpływ na procesy decyzyjne w krajach socjalistycznych, brak jest ugruntowanej teoretycznie literatury poświęconej technokracji i tworzeniu technokratycznych grup interesu w warunkach socjalizmu.

Rozdział 2 pokazuje w jaki sposób lobby elektroniczne skutecznie zdefiniowało elektronikę jako technologię, która zapewni modernizację socjalistycznej Polski. Opisując wprowadzanie w życie projektu „elektronizacji gospodarki narodowej” opisuję też w jaki sposób polscy producenci technologii domowych, używając oryginalnego zwrotu „stawili czoła wyzwaniom nowoczesności” nawiązując kontakty handlowe z zachodnimi firmami jako podwykonawcy na zasadzie OEM (Original Equipment Manufacturer). Najbardziej znanymi przykładami takiej współpracy jest kooperacja Zakładów Radiowych im. Kasprzaka z niemiecką firmą Grundig oraz Zakładów Kineskopowych Unitra-Polkolor z francuską firmą Thomson. Publiczne deklaracje o tym, że polscy producenci produkują sprzęt, który jest akceptowany zarówno przez zachodnie firmy jak i przez zachodnich klientów stały się kluczowym elementem odgrywania nowoczesności w polskim socjalizmie lat 70. i 80. Rozdział 2 pokazuje także mechanizmy włączania się polskich producentów w procesy określane współcześnie jako globalizacja. Opisując praktyki definiowania terminu „nowoczesność” analizuję, w jaki sposób zdolność do samodzielnego projektowania i produkcji „nowoczesnych technologii” stała się wyznacznikiem możliwości dołączenia przez Polskę do elitarnego grona „krajów rozwiniętych,” które są w stanie tworzyć i eksportować własne technologie i w ten sposób manifestować na arenie międzynarodowej swoją sprawczość w stosunku do innych, mniej rozwiniętych krajów.

Rozdział 3 omawia szereg praktyk związanych z projektem „sterowania jakością produkcji” – zorganizowanym w ramach aparatu państwowego systemem poprawienia jakości i niezawodności produktów technologicznych. Badacze zajmujący się historią kultur konsumpcji w socjalizmie dużo miejsca poświęcają „gospodarce niedoboru” i problemom związanym z wydajnością produkcji dóbr konsumpcyjnych. Jednak dużo rzadziej analizowaną kwestią jest kategoria jakości produkcji dóbr konsumpcyjnych w socjalizmie. Rozdział 3 odnosi się do wpływowego artykułu Sergueia Oushakine „Against the Cult of Things” na temat niechcianych

dóbr w sklepach ZSRR i skomplikowanego systemu klasyfikacji produktów. W rozdziale omawiam próby zapewnienia poprawy jakości produktów w procesie produkcji oraz kulturę epistemiczną związaną z wprowadzaniem znaków jakości i kategoryzacji produktów w zależności od spełnienia przez nie szeregu norm jakościowych. Rozdział omawia też kulturową historię terminu „bubel,” który został użyty przez lobby konsumenckie do unaocznienia skali problemów z jakością produkcji oraz konfliktu interesów pomiędzy producentami i konsumentami.

Rozdział 4 zawiera studia przypadków, które pokazują w szczegółowy sposób kilka wybranych zjawisk związanych z przemianami konsumpcji technologii domowych. Pierwszy przypadek prezentuje język wizualny oraz struktury narracyjne używane w publicznej komunikacji kultury pracy oraz postaci pracowników zakładów ze zjednoczeń UNITRA i PREDOM. Drugi przypadek opisuje wprowadzenie wzornictwa przemysłowego w produkcji sprzętu AGD i RTV i pokazuje, w jaki sposób kategorie estetyczne i „nowoczesny wygląd” stały się elementem ewaluacji produktów w kulturze konsumpcji. Trzeci przypadek opisuje kulturową historię zakładów Polkolor w Piasecznie pod Warszawą, symbolu polityki rozwoju epoki Gierka, który w okresie rozliczeń „minionej dekady” został nazwany „piramidami pod Piasecznem” i stał się symbolem nierealistycznych oczekiwań co do rozwoju kraju w oparciu o technologie elektroniczne. Kolejny przypadek opisuje znaczenia nadawane przez konsumentów produktom wyprodukowanym przez polski przemysł na rynek krajowy oraz produktom z kategorii „odrzutów eksportowych.” Pojawienie się na rynku produktów pierwotnie przeznaczonych dla odbiorców zagranicznych wiązało się z powstaniem mitologii dotyczących praktyk producentów sprzętu oraz różnic w jakości pomiędzy produktami krajowymi i eksportowymi. Ostatni przypadek opisuje współczesne zjawisko zainteresowania sprzętem grającym produkowanym w PRL, w szczególności produktami Zakładów Radiowych Radmor bardzo wysoko ocenianymi ze względu na ich jakość w stosunku do dostępnego po 1989 importowanego sprzętu. Przypadek ten opisuje współczesne postrzeganie produktów z okresu PRL i redefinicję nadawanych im znaczeń kulturowych z uwzględnieniem doświadczenia transformacji ustrojowej.

Oprócz mojej monografii, wyniki badań projektów FUGA i SONATA były też regularnie publikowane w artykułach w zagranicznych czasopismach oraz komunikowane na konferencjach zagranicznych. Tematykę postępu technologicznego w PRL, a w szczególności kwestię komputeryzacji omawiałem w szeregu artykułów publikowanych w pismach *Cahiers du Monde russe*, *Zeitschrift Für Ostmitteleuropa-Forschung*, *Journal of Design History*, *Slavic Review* oraz

rozdziałów w tomach zbiorowych. Wyniki moich badań na temat kulturowej historii komputeryzacji i subkultur komputerowych komunikowałem w artykułach publikowanych w *IEEE Annals of the History of Computing*, *International Journal of Communication* i *History and Technology*.

Po doktoracie opublikowałem dwanaście rozdziałów w zagranicznych tomach zbiorowych, dwanaście samodzielnie napisanych artykułów w pismach zagranicznych oraz cztery artykuły jako współautor, gdzie w trzech artykułach byłem pierwszym autorem a w jednym drugim autorem. Oprócz wymienionych na liście opublikowanych artykułów rezultaty projektu SONATA komunikuję też w artykule Wasiak, Patryk. "The production of High Fidelity audio electronics, and the politics of technological and social modernization in late state socialist Poland" przyjętym do druku w *Journal of Sonic Studies*. Publikacja artykułu planowana jest na lato 2024.

Aktywnie uczestniczyłem w życiu naukowym biorąc udział w konferencjach zagranicznych gdzie komunikowałem wyniki moich badań realizowanych w ramach projektów Soft-EU, FUGA, SONATA i OPUS. Po doktoracie wygłaszałem referaty na czterdziestu pięciu konferencjach zagranicznych w Europie, USA oraz w Brazylii. Byłem też organizatorem paneli konferencyjnych, uczestnikiem roundtable oraz komentatorem i prowadzącym sesji. Po doktoracie wygłosiłem też pięć zagranicznych wykładów seminaryjnych za zaproszeniem.

Realizując moje projekty badawcze po doktoracie brałem udział w tworzeniu trzech tomów zbiorowych, które miały istotny wpływ na naukę.

Rozpoczynając pracę w ramach projektu Soft-EU/Inventing Europe w 2010 r. wziąłem udział w warsztatach Soft-EU "History of Software, European Styles" w Leiden, podczas których dyskutowane były założenia metodologiczne i poszczególne rozdziały planowanej książki *Hacking Europe: From Computer Cultures to Demoscenes*. Książka ta zyskała bardzo duży rozgłos jako pierwsza istotna publikacja poświęcona społecznym i kulturowym wymiarom komputeryzacji w Europie. USA. Mój rozdział w tej książce "Playing and copying: social practices of home computer users in Poland during the 1980s" poświęcony nieformalnym aspektom komputeryzacji w PRL, w tym rozwojowi giełd komputerowych, jest cytowany jako literatura przedmiotu w opracowaniach poświęconych podobnym zjawiskom nie tylko w Europie ale też w Australii i Korei Południowej a także w niezwiązanych z komputerami opracowaniach na temat

gospodarki nieformalnej (Deka, M. *Traders and Tinkers: Bazaars in the Global Economy*, Stanford University Press 2023).

W 2014 r. wziąłem udział w konferencji “Dropping Out of Socialism,” Department of History, Bristol University. Podczas konferencji omawiana była planowana współpraca przy publikacji tomu na temat alternatywnych stylów życia w bloku wschodnim. Wynikiem mojego udziału w tym projekcie jest publikacja zawierająca wyniki badań projektu FUGA: “Dropping Out of Socialism with the Commodore 64. Polish Youth, Home Computers and Social Identities,” w: Juliane Fürst, Josie McLellan (red.), *Dropping Out of Socialism. The Creation of The Alternative Spheres in the Soviet Bloc*, Lexington Books, 2016. Obecnie książka ta jest standardową literaturą przedmiotu w zakresie badań nad alternatywnymi stylami życia oraz młodzieżą w bloku wschodnim.

W 2015 r. wziąłem udział w warsztatach “The Pleasures of Backwardness: Consumer Desire and Modernity in Eastern Europe,” University of California, Berkeley. Mój udział w warsztatach był możliwy dzięki travel grantowi Zentrum für Interdisziplinäre Polenstudien Europa-Universität Viadrina. Podczas warsztatów omawiane były założenia tomu *The Socialist Good Life: Desire, Development, and Standards of Living in Eastern Europe*. W tomie tym znalazł się mój rozdział “VCRs, Modernity, and Consumer Culture in Late State Socialist Poland” komunikujący wyniki badań projektu SONATA. Książka ta zyskała szeroki rozgłos i stała się standardową literaturą przedmiotu w obszarze kulturowej historii Europy Środkowej i badań nad kulturami konsumpcji.

Podczas realizacji projektu SONATA wykorzystywałem też moje doświadczenie w zakresie badań nad kulturowymi aspektami innowacji technologicznej w ramach współpracy z prof. Amy Slaton (Drexler University) publikując rozdział książki poświęcony innowacji w zakresie nowych materiałów i budowaniu wizji nowoczesnego państwa opartej na innowacji technologicznej: „Cultural Frames: Carbon-fiber-reinforced Polymers, Taiwanese Manufacturing and National Identity in the Cycling Industry“ w: A. Slaton (red.), *New Materials: Towards a History of Consistency*, Lever Press, 2020.

Moje projekty NCN w programach FUGA i SONATA poświęcone były opisanej powyżej kwestii innowacji technologicznej w PRL i okresie transformacji ustrojowej. Obecnie po

zakończeniu grantu SONATA w ramach grantu OPUS „Kultura amatorskiego pisania programów na komputery domowe w latach 80. w kontekście kapitalizmu kognitywnego,” 2020/37/B/HS3/03610 realizuję projekt badawczy poświęcony praktykom programowania i historii kodu jako artefaktu cyfrowego w perspektywie powstawania porządku neoliberalnego w latach 80. w USA i Europie Zachodniej. Zdobyte przez mnie wcześniej doświadczenie w ramach projektu Soft-EU oraz badaniach nad funkcjonowaniem „realnie istniejącego socjalizmu” wykorzystuję do analizy powiązań pomiędzy programowaniem jako praktyką kulturową i powstawaniem przemysłu oprogramowania w kontekście powstającego systemu ekonomiczno-politycznego. W projekcie OPUS realizuję badania w oparciu o koncepcję „kapitalizmu kognitywnego” Yanna Moulier Boutanga oraz wybrane narzędzia badawcze z obszarów STS, software studies i game studies. Projekt wpisuje się w najnowsze tendencje w badaniach historii kultury cyfrowej, przykładowo w Niemczech jest obecnie realizowany projekt DFG „Computerphilologie: Technische Lektüren der BASIC-Programmierkultur” kierowany przez prof. Stefana Hölzgena (SRH Hochschule Heidelberg), z którym współpracuję przy realizacji projektu książki *Disk-Book. Game Science. Digital Humanities for Games and Gaming*, planowanej na 2024 r. W książce ukaże się mój tekst “Practices of C-64 game modification and computer games as malleable software artifacts.” Finałowym rezultatem projektu OPUS ma być monografia *Culture of Amateur Programming and the Knowledge Economy of the 1980s* (wstępny tytuł), która będzie złożona do MIT Press do serii „Software Studies.”

W 2024 roku będę komunikował wyniki badań projektu OPUS na konferencjach “#YouthMediaLife 2024: Interdisciplinary Perspectives on Digital Practices,” Universität Wien; “C64 - Past, Present, and Future of a Home Computer Platform,” SRH Hochschule Heidelberg (konferencja w ramach projektu DFG “Computerphilologie: Technische Lektüren der BASIC-Programmierkultur”); oraz “History of Games Conference 2024,” Birmingham City University. Zostałem też zaproszony do udziału w warsztatach na temat historii subkultur komputerowych organizowanych na początku 2025 r. przez dr Gleba J. Alberta na Historisches Seminar, Universität Luzern i finansowanych w ramach grantu Schweizerischer Nationalfonds (SNF).

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Praca doktorska

Pracę naukową rozpocząłem jako uczestnik projektu badawczego „Schleichwege: Inoffizielle Begegnungen und Kontakte sozialistischer Staatsbürger 1956 – 1989. Zwischen transnationaler Alltagsgeschichte und Kulturtransfer.“ Projekt finansowany był przez Volkswagen Stiftung, afiliowany wspólnie w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego oraz Historisches Institut, Friedrich-Schiller Universität Jena i kierowany przez prof. Włodzimierza Borodzeja i prof. Joachima von Puttkamera. Projekt obejmował badania kontaktów między obywatelami krajów socjalistycznych realizowanymi poza lub na pograniczu istniejących oficjalnych struktur wymiany ekonomicznej i kulturalnej. W ramach projektu wykorzystałem wykształcenie z zakresu historii sztuki oraz socjologii, dzięki któremu zidentyfikowałem niezbadany obszar kontaktów między artystami wizualnymi i odtworzyłem sieci transnarodowych kontaktów społecznych artystów z Polski, Czechosłowacji, Węgier i NRD.

Popularny w PRL slogan głosił, że Polska była „najweselszym barakiem w obozie.” W pracy doktorskiej podjąłem się zbadania jak slogan ten odnosił się do życia artystycznego w obszarze sztuk wizualnych. Praca doktorska miała na celu zbadanie mechanizmów funkcjonowania życia artystycznego w PRL i ustalenia w jakich okolicznościach polscy artyści oraz osoby pracujące w instytucjach wystawienniczych były w stanie zapewniać przestrzeń dla wystaw artystów z sąsiednich krajów bloku. Praca była oparta o obszerne kwerendy archiwalne w tym kwerendy w Niemczech, Czechach i na Węgrzech oraz kilkadziesiąt wywiadów z uczestnikami wydarzeń. Praca zawierała też obszerny element teoretyczny. Wykorzystując moje doświadczenie z zakresu socjologii i historii sztuki podjąłem się refleksji nad popularnie stosowanymi w odniesieniu do życia kulturalnego w PRL terminami „oficjalna” i „nieoficjalna” działalność artystyczna. Praca doktorska została opublikowana jako: Wasiak, Patryk. *Formalne i nieformalne kontakty pomiędzy artystami wizualnymi z Polski, Węgier, Czechosłowacji i NRD w latach 1970-1989*. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2018.

Jednocześnie już w trakcie przygotowywania pracy doktorskiej zrealizowałem swoje pierwsze zagraniczne pobyty stypendialne w Herder Institut w Marburgu (2009) oraz w Deutsches Polen Institut w Darmstadt (2010). Podczas przygotowywania pracy korzystając ze środków grantu Volkswagen Stiftung rozpocząłem też udział w międzynarodowym życiu naukowym dzięki regularnym wyjazdom na konferencje zagraniczne.

Po doktoracie

Po obronie pracy doktorskiej zacząłem etap post-doc realizując drugi pobyt stypendialny w Herder Institut w Marburgu (2010). Krótco potem zdobyłem Eastern European Fellowship w Zentrum für Zeithistorische Forschung (ZZF) Potsdam (2011). W ramach stypendium w ZZF realizowałem temat badawczy dotyczący społecznych i kulturowych aspektów komputeryzacji w PRL. Podczas pobytu w ZZF mogłem rozwijać moje kontakty naukowe z niemieckimi badaczami, a także z badaczami z krajów europejskich i USA którzy przebywali w ZZF.

W tym samym czasie zostałem też zaproszony do udziału w grantie European Science Foundation EUROSORES Software for Europe (Soft-EU), który był częścią projektu “Inventing Europe. A Transnational History of European Integration.” Zaraz po zakończeniu pobytu w ZZF kontynuowałem moje badania dzięki kolejnemu stypendium post-doc Andrew W. Mellon Foundation Fellowship w Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS) w Wassenaar w Holandii (2011-2012). Podczas pobytu w NIAS realizowałem badania nad komputeryzacją w PRL i subkulturami komputerowymi w ramach projektu Soft-EU współpracując z zespołem pod kierownictwem dr Gerarda Albertsa z Informatics Institute, University of Amsterdam. Podczas realizacji moich badań mogłem współpracować z takimi badaczami jak prof. Ruth Oldenziel, prof. Johan Schot, prof. Mikael Hård, prof. Andreas Fickers, prof. Paul R. Josephson i dr Alexander Badenoch.

Po zakończeniu stypendium w NIAS kontynuowałem etap post-doc i badania nad komputeryzacją dzięki stypendium w Geisteswissenschaftliche Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas (GWZO), Universität Leipzig (2012). Dzięki regularnemu zdobywaniu travel grantów mogłem prezentować wyniki moich badań na konferencjach w Europie Zachodniej oraz USA. Niedługo po pobycie w GWZO zostało mi przyznane też Józef Tischner Fellowship w

Instytucie Nauk o Człowieku w Wiedniu (2012). Jednak ze względów zdrowotnych musiałem zrezygnować z półrocznego pobytu w Wiedniu.

Po zakończeniu stypendium w GWZO dzięki powstaniu Narodowego Centrum Nauki wybrałem powrót do Polski zamiast kontynuowania pracy naukowej w Europie Zachodniej. Zaraz po powrocie do Polski w 2013 r. dostałem grant w programie NCN FUGA, w którym byłem kierownikiem projektu. Dzięki przyznaniu mi tego grantu mogłem dalej rozwijać się naukowo i przejść z etapu bycia wykonawcą w grantach na etap kierowania projektami badawczymi. Od czasu przyznania mi przez NCN grantu FUGA w 2013 kierowałem kolejno projektem w ramach grantu SONATA a obecnie kieruję projektem w ramach grantu OPUS. W sumie w ramach grantów NCN pozyskałem ok. 1,6 mln PLN. Moje wnioski grantowe złożone w programach SONATA i OPUS uzyskiwały czołowe miejsca na listach rankingowych. Wniosek w konkursie SONATA 12 (panel HS3) uzyskał pierwsze miejsce, a wniosek w OPUS 19 (panel HS3) drugie miejsce na liście rankingowej.

Od 2022 roku uczestniczę w międzynarodowym projekcie w ramach programu COST (European Cooperation in Science and Technology) CA21141 - Grassroots of Digital Europe: from Historic to Contemporary Cultures of Creative Computing (GRADE) mającym na celu poszerzanie międzynarodowej współpracy pomiędzy badaczami zajmującymi się kulturą historią komputerów i game studies.

Pełny wykaz moich grantów, stypendiów oraz travel grantów zamieszczony jest w załączniku „Wykaz osiągnięć naukowych...”

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

- Podczas pobytu na stypendium w Netherlands Institute for Advanced Study byłem członkiem Fellows Committee i zajmowałem się organizacją wspólnych warsztatów dla osób przebywających w NIAS na stypendiach.

- Podczas pobytu na stypendium w ZZF Potsdam współpracowałem z dr Jürgen Danyelem i dr Annette Schuhmann przy organizacji konferencji „Computermoderne–Zeitgeschichte der Informationgesellschaft“ w ZZF Potsdam w październiku 2012.
- Od 2013 w Instytucie Historii PAN zajmuję się konsultacją wniosków o granty Narodowego Centrum Nauki. Uczestniczyłem też w szeregu warsztatów mających na celu przygotowanie zespołowych wniosków grantowych w IH PAN wspólnie z partnerami zagranicznymi, w tym wniosku w programie Horizon 2020. W latach 2020-2021 prowadziłem zajęcia „Warsztaty Umiejętności akademickie i specjalistyczne: pozyskiwanie grantów (NCN)” w Szkole Doktorskiej Anthropos IPAN.
- Prowadziłem zajęcia dydaktyczne w Instytucie Kultury i Komunikowania Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej, Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego, Instytucie Sławistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytucie Kulturoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Od 2019 r. jestem wykładowcą na Seminarium Doktoranckim Nauk Prawnych na Wydziale Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego, gdzie prowadzę zajęcia „Przygotowywanie wniosków o finansowanie badań naukowych.”
- Współpracuję z Zentrum für Interdisziplinäre Polenstudien (ZIP) Europa-Universität Viadrina przy prowadzeniu szkół letnich dla studentów z Polski, Europy Zachodniej i USA. Po doktoracie kilkakrotnie brałem udział w szkołach letnich ZIP jako wykładowca. W lecie 2024 r. będę prowadził zajęcia w planowanej szkole letniej ZIP poświęconej transformacjom ustrojowym w Europie Środkowej. Prowadziłem też zajęcia w ramach szkół letnich i warsztatów Deutscher Akademischer Austauschdienst, Kreisau-Initiative Berlin e. V. i Israeli and European Youth Exchanges.
- W latach 2014-2016 we współpracy z ZIP brałem udział projekcie edukacyjnym poświęconym dyskusji nad wykorzystaniem źródeł w nauce historii Europy Środkowej w krajach zachodnich “From Stalinism to Coca-Cola: Cultural History in East Central Europe after 1945” kierowanym przez dr Marka Keck-Szajbela. W ramach projektu brałem udział w warsztatach na Europa-Universität Viadrina oraz w Wende Museum w Los Angeles. Wyjazd do USA był możliwy dzięki travel grantowi German Historical Institute Washington, DC, który częściowo finansował projekt. Częścią projektu „From Stalinism to Coca-Cola” był też zorganizowany przez mnie wspólnie z dr

Keck-Szajbelem panel "From Consumption in Transition: Material Cultures 1980-2000" na Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies Convention 2014, San Antonio. Podczas tej konferencji byłem też współorganizatorem i uczestnikiem roundtable "From Stalinism to Pepsi Cola: Teaching the Cultural History of State Socialism."

- Od 2021 r. jestem członkiem Steering Committee sieci badawczej History of Games (<https://www.history-of-games.com/>), gdzie odpowiadam za koordynację regionu Europy Środkowej i Wschodniej. Sieć ma na celu rozszerzanie współpracy pomiędzy badaczami z obszaru game studies w szczególności z obszarów Europy Wschodniej, Azji i Ameryki Południowej.
- W 2023 r. byłem koordynatorem projektu dokumentacyjnego „Dokumentacja i upowszechnienie wiedzy o nieformalnych praktykach kontaktów polskiej demosceny” realizowanego dzięki grantowi Narodowego Instytutu Dziedzictwa (24/NDK/2023) w programie: „Niematerialne - przekaz dalej 2023.” Projekt realizowany był we współpracy z Komitetem Społecznym Kronika Polskiej Demosceny (<https://kskpd.pl/>). Projekt miał charakter badań pilotażowych do projektu „Dokumentacja historii polskiej demosceny – kultury twórców dem, 1985-1999,” który został złożony w konkursie „Dziedzictwo Narodowe” Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki i jest w trakcie oceny.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej

- W 2020 r. byłem recenzentem wniosków o granty w European Research Council.
- W latach 2018-2020 i od 2023 jestem Ekspertem w Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej.
- W ciągu lat 2019-2023 byłem recenzentem manuskryptów artykułów w czasopiśmie *Internet Histories* (Taylor & Francis) oraz recenzentem manuskryptów książek w MIT Press.
- W okresie po doktoracie przygotowywałem recenzje książek dla czasopisma *Zeitschrift Für Ostmitteleuropa-Forschung* (Herder Institut, Marburg) oraz dla portalu "H-Soz-Kult," <https://www.hsozkult.de/>.

- W 2021 r. byłem recenzentem Master of Research Thesis, Michael Borthwick "Sorcererdagen & Weekend Live-Ins: A cross-cultural investigation of the social history and reception of the Exidy Sorcerer microcomputer in Australia and the Netherlands" pod kierunkiem prof. Melanie Swalwell, Swinburne University, Australia.

.....
(podpis wnioskodawcy)